

ANJA ŠKARABOT*

»NOMEN EST OMEN«: URADNA IN NEURADNA POIMENOVANJA KRAJINE V GORICI

Povzetek: Prispevek obravnava uradno in neuradno toponomastiko v mestu Gorica. Pri slednji je pozornost usmerjena k slovensko govoreči skupnosti. Goriško ozemlje ima značaj mejnega in prehodnega območja, saj se tu že stoletja stikajo različne kulture in jezikovne skupnosti. Tu je krajevna toponomastika pomembna zato, ker nam odgovarja na vprašanje, kakšne etnične in jezikovne skupnosti poseljujejo ta kraj. Poimenovanje prostora je ključnega pomena za oblikovanje identitete neke skupnosti. Pri tem so pomembni jezikovni napisi, saj z njimi skupina zaznamuje svoje poselitveno območje in tako uveljavi svojo moč v tem prostoru. Toponimi so v preteklosti odražali določene značilnosti tistega časa, njihov pomen pa je izviral bodisi iz naravnih značilnosti kraja ali iz zgodovinskega in kulturnega razvoja skupnosti, ki je tisti prostor naseljevala. Danes so poimenovanja uličnih in drugih imen instrument nacionalne države, ki pomaga ustvarjati enoten kolektivni spomin v nekem prostoru. To je razvidno tudi na primeru Gorice, kjer so oblasti – avstrijske pred prvo svetovno vojno in italijanske po njej – s poimenovanji simbolno osvajale prostor. Terenska raziskava prikazuje aktualno stanje poznavanja neuradnih slovenskih imen v mestnem središču Gorice, Podgori, Pevmi, Oslavju, Štavru in Štandrežu, ki se med pripadniki slovenske manjšine v Italiji prenašajo iz roda v rod.

“Nomen est omen”: nomi ufficiali e non ufficiali nel paesaggio linguistico di Gorizia

Riassunto: L'articolo tratta della toponomastica ufficiale e non ufficiale della città di Gorizia. L'attenzione è qui focalizzata sulla comunità di lingua slovena presente in città. Il territorio di Gorizia è caratterizzato dall'essere un'area di confine e di passaggio, poiché qui convivono da secoli differenti culture e comunità linguistiche. La toponomastica locale è importante perché risponde alla questione sulla presenza di comunità etniche e linguistiche in questo luogo. Dare un nome a uno spazio è fondamentale per plasmare l'identità di una comunità. Le scritte in una determinata lingua sono importanti, poiché contrassegnano l'area di insediamento del gruppo e

* SLORI - Slovenski raziskovalni inštitut, Trst.

quindi ne affermano il potere in tale area. In passato i toponimi rispecchiavano alcune caratteristiche di quel tempo, e il loro significato traeva origine o dalle caratteristiche naturali del luogo o dallo sviluppo storico e culturale della comunità che abitava una determinata zona. Oggi le denominazioni di strade e altri luoghi sono uno strumento dello Stato nazionale che contribuisce a creare una memoria collettiva unitaria in una determinata area. Ciò è evidente anche nel caso di Gorizia, dove le autorità – austriache prima della Grande Guerra e successivamente quelle italiane – conquistarono simbolicamente la zona dando ad essa dei nomi. La ricerca sul campo mostra lo stato attuale delle conoscenze dei toponimi sloveni non ufficiali nel centro della città di Gorizia e nelle frazioni di Piedimonte, Piuma, Oslavia, San Mauro e Sant'Andrea, che vengono tramandati di generazione in generazione tra i membri della minoranza slovena in Italia.

“Nomen est omen”: Official and Non-Official Names in the Linguistic Landscape of Gorizia

Abstract: This article deals with the official and non-official toponymy of Gorizia and focuses in particular on the city's Slovene-language community. By virtue of the fact that for centuries different cultures and linguistic communities have been in contact in this area, Gorizia is a border and transit land. Local toponymy is, thus, an important factor in identifying which ethno-linguistic communities inhabit the area. Since naming a space is crucial to forging a community's identity, signs in a specific language are of particular importance here because they mark a group's area of settlement and its power in that area. In the past, toponyms reflected some features of the time: their meaning originated either from natural features or from the historical and cultural development of the community that inhabited the area. Today the names of roads and other places are instruments used by the national state to create a unitary collective memory in a specific area. This trend is evident in Gorizia as well, where first the Austrian (before WWI) and then the Italian authorities symbolically conquered an area by naming it. Our case analysis shows the current state of the knowledge about non-official Slovene toponyms in the city centre and in the districts of Piedimonte, Piuma, Oslavia, San Mauro and Sant'Andrea. These toponyms are handed down from one generation to the next by the members of the Slovene minority in Italy.

“Nomen est omen”: nons uficiâi e no uficiâi tal paisaç lenghistic di Gurize

Struc: L'articul al trate de toponomastiche uficiâl e no uficiâl di Gurize, cun atenzion particulâr par la comunitât di lenghe slovene de citât. Stant che chi a convivin di secui culturis e comunitâts lenghisticis diferentis, Gurize e je tiere di confin e passaç. La toponomastiche locâl e je impuartant parcè che e rispuint a la cuistion su la presince di comunitâts etnichis e lenghisticis. Dâi un non a un spazi al è fundamentâl par formâ l'identitât di une comunitât. Lis scritis intune lenghe specifiche a son impuartantis, par vie che a contrassegnin la aree di insediament dal grup e duncje indi afermin il podê. Pal passât i toponims a rifletevin lis carateristicis dal timp, e il lôr significât al vignive des particularitâts naturâls dal lûc o dal disvilup storic e culturâl de comunitât che e viveve intune aree determinade. In di di vuê lis denominacions di stradis e altris lûcs a son un strument dal Stât nazionâl par contribuî a creâ une memorie coletive unitarie intune cierte zone. Al è chest il câs ancje di Gurize, li che lis autoritâts – austriachis prime de Vuere Grande e

*po talianis – a conquistarin simbolicamentri la zone dantji i nons. La ricercje sul cjamp e mostre il stât atuâl de cognossince dai toponims slovens no uficiâi tal centri de citât di Gurize e tes frazi-
ons di Pudigori, Piume, Oslavie, San Maur e Sant Andree, che a vegnin passâts di gjenerazion in
gjenerazion jenfri i membris de minorance slovene in Italie.*

Ključne besede: *Gorica, kolektivni spomin, toponomastika, poimenovanje krajine, slovenščina.*

Parole chiave: *Gorizia, memoria collettiva, toponomastica, denominazione del paesaggio, lingua slo-
vena.*

Keywords: *Gorizia, collective memory, toponymy, landscape denomination, the Slovene language.*

Peraulis clâf: *Gurize, memorie coletive, toponomastiche, denominazion dal paisaç, lenghe slovene.*

V članku se ukvarjam s položajem slovenskega jezika na področju urbane toponomastike v Gorici. Prvi del članka obravnava spomin in položaj slovenske toponomastike v Gorici. Drugi del članka predstavlja rezultate terenske raziskave s katero smo ugotavljali aktualno stanje poznavanja in uporabe neuradnih slovenskih imen v mestnem središču Gorice, Podgori, Pevmi, Oslavju, Štmavru in Štandrežu.

Poimenovanje prostora je značilno za vse družbe, tudi za najbolj preproste, saj so prostori pomemben dejavnik pri sporazumevanju, orientaciji, pa tudi pri ustvarjanju prostorov s posebnim simbolnim pomenom (npr. mitološki prostori). V modernih, industrijskih družbah imajo imena, poleg že omenjenih funkcij, pomembno vlogo tudi pri označevanju lastnine oziroma pripadnosti tega prostora določeni osebi ali skupnosti (Penko Seidl 2015: 3).

Goriško ozemlje ima izrazit značaj mejnega in prehodnega območja, saj se tu že stoletja stikajo različne kulture ter slovanska, romanska in germanska jezikovna skupnost. Na tem prostoru nam krajevna toponomastika lahko odgovarja na vprašanje, kakšne etnične in jezikovne skupnosti poseljujejo te kraje (Marušič 1999, Ferenc *et al.* 1974). Kljub močni prisotnosti slovenskega jezika, uradna ulična toponomastika v Gorici nikdar ni bila slovenska. Ta dobi uradni značaj leta 1880 (glej npr. Ciceri 1969), imena pa so takrat opisovala prostorske značilnosti mesta¹, lahko so ime dobila po javnih stavbah ali drugih arhitektonskih značilnostih – npr. po mostovih², nekatera so ime dobila po geografskih okrajih³, nastane pa tudi že nekaj novih imen, ki so nosila spomin na pomembne osebnosti.

¹ Npr. Via Corta, Via Cipressi, Via Giardini, Via Lunga, Via Mercato, Via Stretta itd.

² Npr. Via Ponte Isonzo, Via Bagni, Via Ospitale, Via Posta Vecchia itd.

³ Npr. Via S. Andrea, Via Salcano, Via Trieste itd.

1. Prenos kolektivnega spomina prek toponomastike

Spomin je osnova lastnega jaza in družbe; brez njega si ne bi mogli oblikovati jaza in identitete. Prav tako se brez spomina družbe – družine, prijatelji, vlade, etnične skupnosti ali kakršnekoli druge kolektivnosti – ne bi mogle razločevati med sabo in ne bi vedele niti, kako med sabo sodelovati ali se pogajati. Vendar je spomin konstruiran in rekonstruiran s spominjanjem in pozabljanjem (Cattell - Climo 2002: 1), zato podobe preteklosti oblikujejo trenutne okoliščine in potrebe skupine. Kolektivni spomin neke družbe po tem pravilu ne more biti statičen, saj se potrebe skupine spreminjajo; iz tega pa izhaja, da naloga kolektivnega spomina ni iskanje resnice, temveč krepitev skupinske identitete (Kuljić 2012: 89-90). Jan Assmann je kolektivni spomin ločil na dve vrsti, ki se med seboj ločita po trajnosti. Prvi je *komunikativni spomin*; ta se prenaša ustno, traja pa tri (do največ pet) generacije. Drugi je *kulturni spomin*, ki obsega daljši čas, saj se z njim pretekle vsebine institucionalizirajo v objektivizirano kulturo (Assmann 2008). Po tej delitvi uradna ulična toponomastika predstavlja kulturni spomin, neuradna (ljudska) toponomastika pa komunikativni spomin.

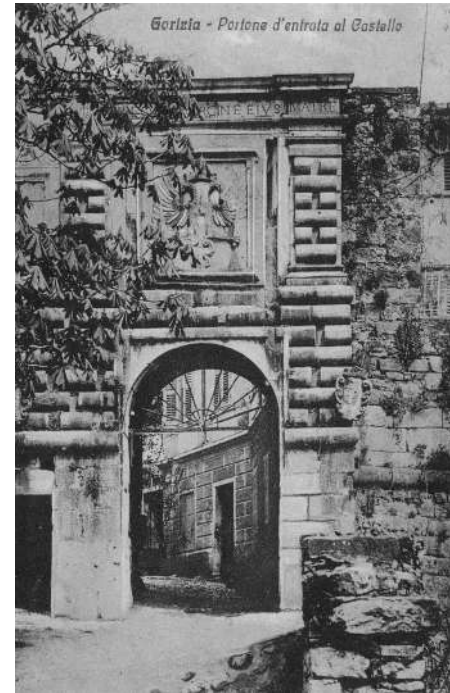
V moderni dobi je poimenovanje ulic postalo privilegij vladajočih avtoritet, kar je iz navidezno administrativne procedure naredilo dejanje moči. Posledica tega je ločitev tradicionalne povezave med imenom in topografijo ali lokalno zgodovino ulice (Azaryahu 1996: 312–313). S pomočjo komemorativnih uličnih imen se proslavlja določeno verzijo zgodovine in se jo na ta način ratificira. To seveda ne pomeni, da je ta različica zgodovine rezultat družbenega konsenza.

2. Potlačitev spominov in kolektivna pozaba

Pozaba je druga plat spomina. Predrugachenja v poimenovanju kraja so lahko povezana s spremembami v družbeni organizaciji prostora, lahko so povezana z razvojem, ali pa so umetno povzročena zaradi političnih sprememb in nove ideologije, ki hoče na novo definirati prostor (Urbanc in Gabrovec 2005: 26). Vladajoče skupine uporabljajo »prisiljeno pozabo«, da utišajo in zamenjajo spomine, ki predstavljajo potencialno nevarnost njihovim načrtom. Zamenjajo jih z njim ustrezno zgodovino in izmišljenimi tradicijami (Cattell - Climo 2002: 28). Problematika spomina in pozabe je še posebej močna v družbah, ki so bile priča državljanski vojni, državnemu terorizmu ali etničnim konfliktom. V družbah, kjer je preteklost zelo sporna, je možnost ustvarjanja kulturnega spomina ali nacionalne naracije, ki bi lahko združila nasprotujoče si spomine, zelo težka (Natzmer 2002: 161). Tako oblikovanje primerne spomina kot kolektivna pozaba sta lahko ključna pri uspešnosti prizadevanja za spravo med skupnostmi.

3. (Pre)imenovanje prostora

Preimenovanje prostora predstavlja brisanje neželene preteklosti in spomina nanjo. Ne le sprememba imena države ali mesta, temveč tudi sprememba uličnega imena ima bistven učinek na mesto samo in na njegove prebivalce in njihovo zaznavanje prostora. Grob poseg v rutinske prakse in tradicionalna razmerja med običajnimi ljudmi in njihovim življenjskim okoljem, kamor sodi tudi preimenovanje kraja, prekine stalno ustvarjanje krajevno specifičnih spominov, katerih pomen presega generacijske razlike in predstavlja bistven element urbane kulturne krajine. Politično motivirano preimenovanje vključuje dvojni proces: dekomemoracijo (starega imena) in komemoracijo (novega imena) (Azaryahu 1996: 317). Omenjenega načrtnega preimenovanja krajev – torej tistega, ki je »vsiljeno od zgoraj«, je bila Gorica večkrat deležna – na primer ob izbruhu prve svetovne vojne, ko je Avstrija zaradi grožnje po izgubi svojih primorskih ozemelj skušala svojo politično vlado v mestu okrepiti s simboličnim preimenovanjem nekaterih mestnih predelov. Takrat je bil na primer Corso Verdi preimenovan v ulico *Borenović* (Via Borenovich), ulici Petrarca in Dante pa dobila ime *Tegetthoff* in *Radetzky*. Ta poimenovanja niso trajala dolgo časa, saj je Italiji leta 1916 prvič uspelo zasesti Gorico in takrat se je že srečala s problemom poimenovanja prostora. Za vsa priključena ozemlja je bila toponomastika ključnega pomena.

Slika 1 - Habsburški dvoglavi oriel nad vhodom v goriški grad, ki je bil po prvi svetovni vojni odstranjen (vir: Goriški muzej Kromberk).

4. Gorica - križišče svetov

Gorico lahko vidimo kot »križišče svetov«, ker se tu že stoletja stikajo različne jezikovne in kulturne skupnosti. Gorica je bila že sredi 15. stoletja izpričana kot jezikovno mešana – prebivalci so govorili »*lingua sclavonica, alemana et italica*« (Marušič 2002: 38). Bartolomeo da Porcia je to situacijo leta 1570 označil kot »fundamentalni trilingvizem« (Stranj 1999: 203).

Na prelomu iz 19. v 20. stoletje je bila Gorica majhno avstro-ogrsko mesto. Zanj je bila značilna multikulturalnost, v njej so sobivale različne etnične skupnosti, ki so govorile različne jezike. Coronini leta 1891 piše, da po deželnem glavnem mestu »vsevprek odzvanja mešanica italijanskih, furlanskih, nemških in slovanskih glasov« (Coronini-Cromberg 2018: 185). Slovenci so okoli leta 1900 predstavljali slabi dve tretjini prebivalstva Goriško-Gradiške dežele, vendar so bili kljub temu v mestu proti Italijanom v manjšini, ki so predstavljali nekaj več kot 47% mestnega prebivalstva, (Slovenci 35,1% in Nemci 11,65%) (Marušič 2002: 60). Čeprav je v času pred prvo vojno slovensko prebivalstvo v mestu naraščalo, je na splošno za celotno Avstrijsko primorje veljalo, da so Slovenci naseljevali predvsem podeželje, Italijani pa mestne predele. (Kacin Wohinz - Troha 2001: 27) Dejstvo potrjuje tudi zapis iz konca 19. stoletja: »Velika množica meščanstva, vse, kar vtisne nekemu mestu nacionalni pečat, moramo v Go-

Slika 2 - *Piazzuta - Placuta* (vir: *Goriški muzej Kromberk*).

goriški Italijani nikdar niso vzpostavili močne strankarske organiziranosti, so svoje politične cilje dosegali prek deželnega zbora in prek goriškega mestnega sveta, v katerega Slovenci niso nikdar vstopili. Ohranjevanje močnega položaja v javnem življenju jim je omogočala v prvi vrsti nedemokracičnost državnega političnega sistema, ki je privilegiral socialno močnejše sloje državljanov (glej Marušič 2001: 28).

Prva svetovna vojna in odprtje soške fronte leta 1915 sta mesto popolnoma spremenili. Frontna črta je bila potegnjena prav čez goriško ozemlje in vojna ni predrugačila le mesta, ki je bilo močno poškodovano in potrebno popolne obnove, pač pa tudi sestavo prebivalstva. Kulturno raznolika Gorica iz avstrijskih časov ni nikdar več zaživela.

V dvajsetih letih prejšnjega stoletja je nekdanje soočanje različnih kultur zamrlo; namesto »narodnostne konkurenčnosti« je prišlo do vsiljevanja italijanske komponente (Stranj 1999: 210).

5. Poimenovanje krajine v Gorici

Zanimalo me je, kako so se skozi čas kazali markerji narodne raznolikosti v goriškem vsakdanjem življenju – predvsem status slovenskega jezika ter njegova raba v javnosti, s poudarkom na toponomastiki. Vse od oblikovanja nacionalne zavesti je bilo območje teh krajev namreč priča različnim idejam, željam, zahtevam in spremembam na področju uradnega poimenovanja krajev (Marušič 1999). Na eni strani se je okrepila želja po italijanski zedinjenosti, na drugi pa Slovenci dobijo svoj prvi politični program. Želje oziroma načrti sosednjih narodov na ozemlju, kjer sta naroda prehajala eden v drugega, so seveda prihajali v navzkriž.

rici označiti za italijansko, čeprav se zna zelo veliko meščanov sporazumevati v navedenih štirih jezikih. /.../ Večinoma se ob robu obmestja med tamkajšnjimi prebivalci s kmečkimi opravili ohranja uporaba slovenskega jezika, ki si v zadnjem času prizadeva za večjo veljavo.« (Coronini-Cromberg 2018: 186)

Na kulturnem področju je Gorica pred vojno doživljala pravi razcvet. Takrat je na Goriškem izhajalo 8 italijanskih in 8 slovenskih listov, delovale so pomembne ustanove, kot so gimnazija, semenišče in denarni zavodi (Stranj 1999: 209). V političnem smislu pa so razmere postajale nekoliko bolj napete – Slovenci in Italijani se politično niso povezovali, sodelovanja so bila le priložnostna (Kacin Wohinz - Troha 2001: 30). Kljub temu, da

5.1. »Pustite nam naša imena, kakršna so, in ne pačite jih!«

V drugi polovici 19. stoletja je avstrijska oblast dobivala veliko kritik, ker v Primorju ni dopuščala rabe slovanskih oblik krajevnih imen. Tako je bilo tudi na Goriškem, kjer so se v slovenskih predelih uporabljala tudi italijanska in hrvaška imena (Marušič 1999: 534). Leta 1869 so Slovenci v časopisu *Domovina* v prispevku na prvi strani odločno nastopili proti rabi tujih imen za slovenske kraje.⁴ »Kdor po teh krajih potuje, pa vidi ako ostudno spačena imena [...] Imena, katerih pomen je vsakemu otroku slovenskemu jasen in znan, kaj si mora misliti? Druziga nič, nego da je ta naš kraj že davno za Italijo zrel, kakor nekteri trdijo. Lahu prav za prav ne moremo zameriti [...] Lahu se taki jeziki ne prilegajo, zato jih nevedoč pači). Kritika je letela tudi čez vse Slovence, ki v svojih nemških besedilih uporabljajo italijanska imena krajev. V *Domovini* so trdili, da sta si nemški in slovenski jezik bolj podobna kot nemški in italijanski, zato bi bilo smiselno v nemških tekstih uporabljati imena v slovenskem jeziku in ne v italijanskem. »Kako naši lastni izobraženci in za njimi, seveda vse kar zna pero držati, posebno v nemških in italijanskih, pa včasih tudi v slovenskih spisih, imena naših vasi pači. In zakaj? Ne poznajo mar pravega slovenskega imena? Dobro ga poznajo, pa mislijo, da v italijanske in nemške spise ne sme priti v domači slovenski obleki). Tudi v *Soči* so leta 1905 uredniki protestirali, ko so na dan prišla poročila o sejah deželnega zbora, kjer so bile določene italijanske oblike imen za slovenske kraje. Uredništvo je nasprotovalo deželni upravi, ki si je dovolila uradno uporabljati »spake« namesto (starih) slovenskih ime).⁵ Kritika seveda ni bila enostranska in ko so se v javnosti le pojavila slovenska imena, se je naproti njim takoj postavila italijanska stran, ki je obtoževala oblast, da slavizira italijanska ozemlja (Marušič 1999: 534).

5.2. »Avstrija je spoštovala naša krajevna imena«⁶ – Priključena ozemlja po prvi svetovni vojni

Italija se je že leta 1916 (ko prvič zasede Gorico) srečala s problemom poimenovanja prostora. Za vsa priključena ozemlja je bila toponomastika ključnega pomena. Tako je že leta 1916 italijanski generalni štab kot prvo rešitev predlagal uporabo imen, ki so zapisana na zemljevidih; avstrijska imena naj bi zamenjali z izvornimi imeni, ki jih uporabljajo domačini, v primeru slovenskih imen pa bi uporabili zapis, ki ustreza italijanski izgovarjavi in naglaševanju. S pripravi na dokončno priključitev ozemlja k Italiji je bila februarja 1917 oblikovana tudi

⁴ *Krajna imena na Goriškem*, »Domovina«, št. 28, 16.07.1869: 113-114.

⁵ *Tudi v naši deželni hiši pačijo nam krajevna imena*, »Soča«, št. 66, 19.08.1905: 1. Zapisali so še: »V našem deželnem odboru veje laški duh; umevno, da hočejo imeti tam vse po laško, in kar ni, pa prikrojijo po laško tako, kakor se jim baš zdi. Pred to slabo lastnostjo tudi niso varna naša krajevna imena. [...] Iz lepih naših imen napravljajo prave spake.« Uredništvo je obtožilo tudi "slovenske klerikalce", ki niso nastopili proti tem idejam italijanske strani.

⁶ »Goriška straža«, 30.08.1922.

posebna toponomastična komisija. Njena naloga je bila priprava preoblikovanja krajevnega imenoslovja in prilagoditev oziroma uskladitev slovanskih krajevnih imen z grafičnimi in fonetičnimi značilnostmi italijanskega jezika (Svoljšak 2004: 52). Italijanska oblast je postopoma, vendar nesistematično, uvajala italijanska imena. Zato so za isti kraj uporabljali tudi po dve ali več različnih italijanskih imen, veliko krajev pa so izpustili (Čermelj 1965: 148–149).

Kljub obljubam o upoštevanju tradicij in jezikov ostalih skupnosti je italijanska država s precej ostrimi ukrepi nastopila proti vsem oblikam njihovega izražanja. Že januarja 1922 so v Goriški straži pozivali občinske svetovalce, naj skrbijo in se borijo, za »ohranitev naših slovenskih krajevnih imen in kaŕipotov, naše narodne samobitnosti in narodnih običajev).⁷ Avgusta tega leta so v istem časopisu ostro grajali politiko Italije. Zapisali so, da so Italijani v te kraje prišli z obljubami, da bodo mesto »odrešili« in da bodo dali prebivalcem teh krajev več narodne svobode kot Avstrija, da bodo poskrbeli za več slovenskih šol in da bo tudi slovenščina postala uradni jezik. Nadaljujejo: »A ko so nam to obljubo razobešali po Goriških zidovih, so že sklicali v Rimu enketo jezikovnih pismoukov in modrijanov, da popačijo naša krajevna imena, česar se Avstrija ni nikdar dotaknila. S tem nas mislijo izbrisati s tega ozemlja).⁸

Decembra leta 1922 je prefekt Julijske krajine izdal dekret, s katerim je določil, da se italijanskega jezika »ne sme zanemarjati« pri izvesnih tablah, napisih, cenikih, računih. Kar pa je pomenilo, da morajo biti napisi v italijanščini; če pa so bili dvojezični, je morala biti italijanščina na prvem mestu in italijansko besedilo ni smelo biti napisano z manjšimi črkami v primerjavi z ostalim besedilom (Čermelj 1965: 88). Kmalu za tem je bil izdan odlok, ki je prinesel podobne odredbe glede uličnih tabel in napisov pri vseh občinskih poslopih in ostalih ustanovah (Čermelj 1965: 88). Slovenci so, sledeč po zapisih v takratnem časopisju, bili razočarani nad italijansko nepripravljenostjo za sodelovanje. Med drugim so bili očitno užaljeni, da so »tisočletna krajevna imena prekrščali, tako da naš človek ne dobi voznega listka, ako kliče »Dornberg«, ampak mora reči Montespino, ki ni prav nobeno rimsko ime in ga izpred 18. oktobra 1920 ni poznal še noben človek na svetu.«⁹ Prepoved uporabe imen v »tujih jezikih« ni veljala samo za javne organe, pač pa jo je oblast raztegnila na vse javno življenje. Imena so poleg javnih prostorov, uradnih dokumentov morala izginiti tudi iz šolskih knjig, celo poštni uradi niso dostavljali pisem, če naslov ni bil zapisan v italijanski obliki. Zato je *Goriška straža* v eni od avgustovskih izdaj pozivala Slovence, naj pišejo slovenske naslove kot upor poštni upravi v Gorici, ki je zavračala vsa pisma, ki so bila naslovljena v slovenščini¹⁰. Kmalu po nastopu fašističnega režima je izšel odlok številka 800 (29. 3. 1923), s katerim so bila v Julijski krajini uvedena izključno italijanska krajevna imena (Marušič 1999: 537).

⁷ »Goriška straža«, št. 5, 01.02.1922: 2.

⁸ »Goriška straža«, št. 35, 30.08.1922: 5.

⁹ »Goriška straža«, št. 48, 29.11.1922: 1.

¹⁰ »To je protipostavno, pomeni pa tudi nov davek za naše ljudstvo, ki bi se moralo najprej naučiti italijanska krajevna imena. Ti so v veliki večini tako spakedrana, da jih naš človek sploh ne more razumeti. Zato priporočamo, da pišete samo slovenske naslove! Upamo, da se poštna uprava veudar spametijo, drugače bomo prisiljeni organizirati svojo lastno pošto« (»Goriška straža«, št. 34, 23.08.1922: 2).

5.3. Slovenska toponomastika od povojnega obdobja do današnjih dni

Tudi po drugi svetovni vojni se stvari niso kar takoj začele izboljševati. Prve vidnejše spremembe nastopijo sredi 70 let prejšnjega stoletja, ko občinske uprave v goriški pokrajini začnejo postavljati dvojezične napise. Zasledimo jih tam, kjer je slovensko prebivalstvo v večini in imajo skoraj povsem slovensko upravo (Doberdob, Sovodnje, Števerjan), take napise pa najdemo tudi v občini Gorica, a le v krajih s pretežno slovenskim prebivalstvom: Štandrež, Podgora, Pevma, Štmaver, Oslavje, Plešivo (Bufon 1995: 68).

Leta 1999 je bil odobren *Okvirni zakon o pravnem varstvu zgodovinskih jezikovnih manjšin* (št. 482/1999), ki dvanajst manjšinam med drugim dopušča možnost krajevnega poimenovanja v skladu s krajevnimi tradicijami in dodajanje manjšinskega imena k uradnemu (Ozbič 2004: 290). Verjetno najpomembnejši zakon v odnosu do slovenske skupnosti v Italiji pa je zakon iz leta 2001 (št. 38/2001), ki je vezan specifično na slovensko jezikovno manjšino v deželi Furlaniji - Julijski krajini, in sicer v treh pokrajinah: Tržaški, Goriški in Videmski pokrajini (Ozbič 2004: 296). Zakon omogoča promocijo slovenskega jezika in slovenske kulture, tudi preko vidne dvojezičnosti v prostoru s krajevnimi imeni.

6. Uradna ulična toponomastika po prvi svetovni vojni

Največje spremembe urbani del mesta doživi po prvi svetovni vojni, in sicer leta 1921, ko mestni svet določi komisijo, ki je zadolžena za dokončno preoblikovanje (»prilagoditev«) ulic in trgov Gorice: *Considerato per altro l'unanime desiderio dei cittadini che già con l'occasione delle imminenti feste per l'annessione venga onorata la memoria dei grandi assertori e creatori della nostra unità ed indipendenza coll'intitolare a loro alcune fra le vie più centriche della nostra città.*¹¹

Dokument navaja naj bi na ulicah v središču mesta spominjali Cavourja, Giuseppe Garibaldi, Giuseppe Mazzinija, Guglielmo Oberdana, Vittorio Locchija, Riccardo Pitterija, Giovanni Rismonda, Goffredo Mamelija, glavni trg pa naj bi obeleževal italijansko zmago v prvi svetovni vojni, zato je bilo določeno ime *Piazza della Vittoria*. Takrat se je določilo tudi da se postopoma odstrani napise *Borgo Prestan*, *Borgo Carinzia (da Castagnevizza)*, *Grafenburg* in da se nekatera imena napiše v italijanski obliki – npr. *Straccis* namesto *Strazig*, *Grassigna* namesto *Grazigna*. Prav tako naj bi se od takrat naprej avstrijskega zgodovinarja, statistika in etnografa, Carla von Czoerniga, spominjali s spomenikom v knjižnici, ulico, ki je nosila njegovo ime, pa naj bi se preimenovalo.¹²

¹¹ Archivio Storico, Comune di Gorizia, 1830–1927, b.1135, f. 1425, prot. 359/1921.

¹² Archivio Storico, Comune di Gorizia (1830–1927), b. 1135, f. 1425, prot. 359/1921.

Veliko novih imen je prineslo tudi leto 1930, ko mesto dobi imena po pomembnih Italijanih, po dogodkih in krajih, po armadah ter brigadah iz prve svetovne vojne. Od takrat mesto s svojimi imeni v večini ohranja spomin na italijansko zmago, osvoboditev tega ozemlja in na osvoboditev njenih prebivalcev, na velike može, ki so zaslužni za združitev Italije ter na italijanske literate in umetnike.

7. Uradna in neuradna poimenovanja mesta

V spodnji tabeli navajam nekaj lokacij v mestu, ki so svoje ime (tudi večkrat) spremenile v času, ob uradnih imenih pa vidimo, kakšna neuradna imena zanje poznata slovenska in furlanska skupnost¹³.

Tabela 1.

Avstro-Ogrska	Italijansko	Furlansko (furlan locâl)	Slovensko
Borgo Carinzia, nato Piazza dei Catterini	Piazza Medaglie d'Oro	Plaza Caterini	Gorišček / Na Goriščku / Katarinijev trg
Contrada Nobile, kasneje Contrada dei Signori, nato Via Carducci	Via Carducci	Via dai Siòrs	Gosposka ulica
Piazza De Amicis	Piazza De Amicis	Plaza Cuar	Na Kornu
Piazza del Duomo	Piazza Cavour	Plaza Domo	Stolni trg, Novi plac, Stari trg, Gosposki trg
Piazza Grande	Piazza della Vittoria	Plaza Granda / Traunic	Travnik
Piazza Massimiliano I., nato Piazzale della Ginnastica	Piazza Battisti	Plaza Ginastica	Telovadni trg
Piazza Piazzutta	Piazza N. Tommaseo	la Plazuta	Placuta
Ponte Nuovo	Viale XX Settembre	Puint Gnof	Cesta novega mostu
Via dei Cipressi	Via Duca d'Aosta e Via Tominz	Via dai Ciprès	Ulica cipres
Via del Ponte d'Isonzo	Via Don Bosco	Strada dal Puint	Ulica Soškega mostu / Soška ulica
Via di Vienna	Via Alviano	Borc Viena	Dunajska cesta

¹³ Slovenska in furlanska imena sem črpala s seznama, ki ga je na goriški občini pripravila toponomastična komisija leta 2016 v sklopu projekta za postavitev večjezičnih uličnih tablic.

8. Slovenščina v Gorici

Podatki v Raziskavi o jezikovni pokrajini na naselitvenem območju slovenske skupnosti v Italiji, ki jo je leta 2015 opravil Slovenski raziskovalni inštitut, kažejo, da je v središču Gorice (Travnik, ulica Roma in Korzo Italija) slovenščina skoraj nevidna, saj predstavlja le 6,9% vseh napisov. Raziskava se je nanašala na vidnost slovenščine v okolju (poleg tabel z imeni ulic in trgov gre tu še za napise na cestnih oznakah, smerokazih, oglasnih plakatih, napisi na trgovinah itd.). Kljub izjemno nizki zastopanosti slovenščine v urbanem centru Gorice je na Goriškem, v primerjavi s Tržaško in Videmsko pokrajino, največja prisotnost slovenskih napisov (13%). Procentualno razmerje se poveša zato, ker v ostalih krajih, ki so bili vzeti v raziskavo in so del goriške pokrajine (Doberdob in Štandrež), zasledimo veliko večjo prisotnost slovenščine (Mezgec 2015: 22–23).

V sledeči terenski raziskavi smo preverjali poznavanje imen v Gorici, ki niso del vizualne krajine in je zato njihovo poznavanje odvisno le od ustnega izročila in prenašanja med pripadniki slovensko govoreče skupnosti. Poimenovanje prostora smo obravnavali kot element kulturne dediščine pripadnikov slovenske narodne skupnosti.

9. Terenska raziskava

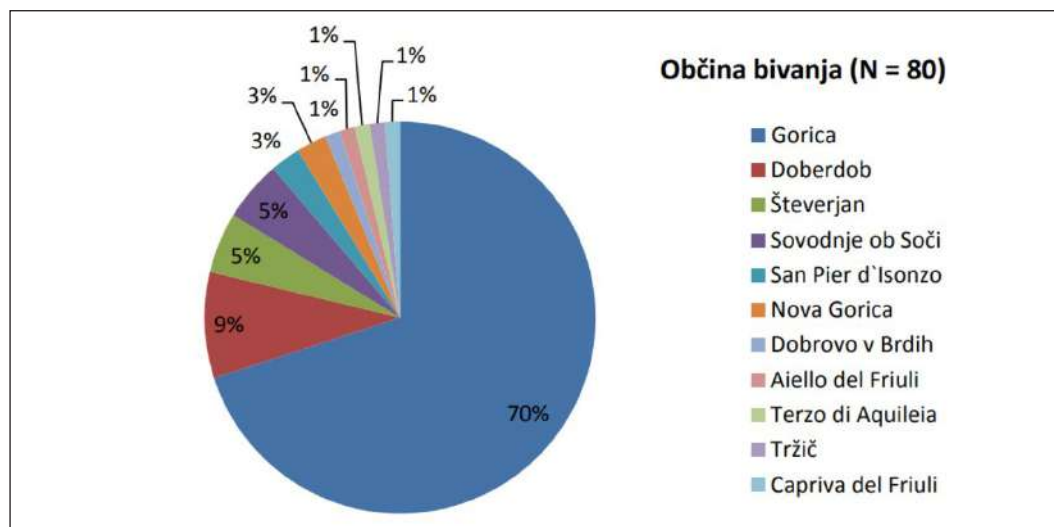
Slovenska imena so se med generacijami prenašala ustno in ker jezik dobiva svojo moč na vizualnem področju, smo v terenski raziskavi odkrivali, kolikšen del teh imen se je do danes ohranil med Slovenci v Gorici, ali z drugimi besedami: v kolikšni meri je uradni spomin komemorativnih uličnih imen do današnjega časa prevladal nad ljudskim spominjanjem slovenske narodne skupnosti v Italiji.

Raziskava je bila izvedena med osebami, ki govorijo slovensko (italijansko govoreči v raziskavo niso bili vključeni), torej med tistimi ljudmi, od katerih smo pričakovali, da bi slovenska imela lahko poznali in uporabljali. Zanimalo nas je, ali pri teh (še) obstaja potreba in občutek, da namesto uradnih, italijanskih, uporabijo slovenska poimenovanja. Terensko delo smo izvajali junija 2018 v Gorici, in sicer v slovenski knjižnici, na nekaterih slovenskih ustanovah in javnih dogodkih, ki so bili organizirani s strani slovenske skupnosti v Gorici. V raziskavi je sodelovalo 80 oseb.

Slika 3 - Današnji Corso Italia je bil najprej poimenovan po železniški postaji – Viale alla Stazione della Ferrata, leta 1873 je postala Corso Francesco Giuseppe (Korzo Franca Jožefa), po prvi svetovni vojni Corso Vittorio Emanuele III, od leta 1943-1945 je nosila ime Corso Ettore Muti, med leti 1945 in 1947 je bila Corso F. D. Roosevelt, leta 1947 pa dobi ime Corso Italia (vir: Goriški muzej Kromberk).

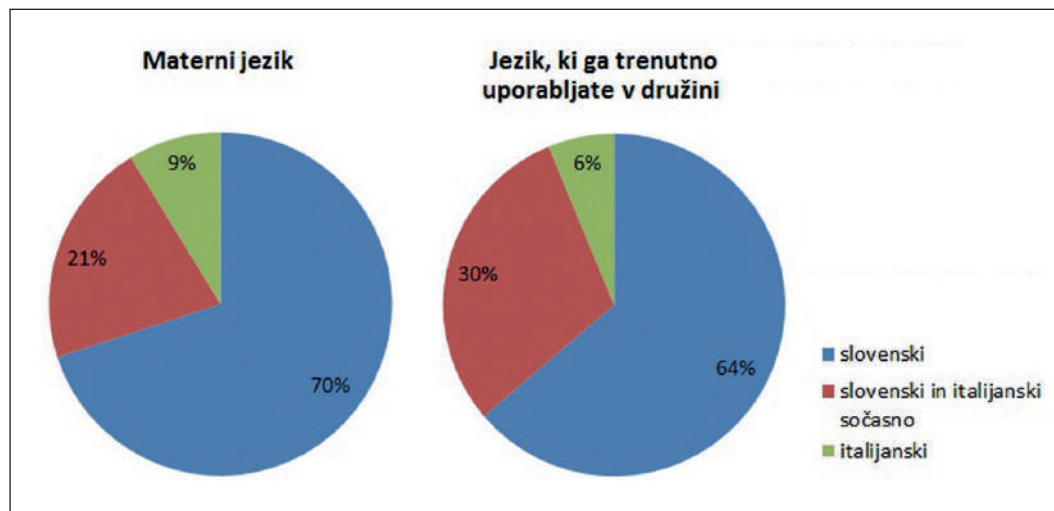
Graf 1 - Občina bivanja (N = 80).

Raziskava je temeljila na vprašalniku, sestavljenim iz dveh vrst vprašanj. Prvo vprašanje je bilo odprtega tipa, glasilo se je: *Poznate vsaj 3 slovenska imena za ulice / trge / predele mesta / ledinska imena?* Tu so vprašani morali sami navesti tri slovenska imena, ki jih poznajo. Drugi sklop vprašanj pa so predstavljale razpredelnice z že navedenimi slovenskimi imeni (16 imen iz centra Gorice), kjer so sodelujoči lahko izbirali med štirimi možnostmi, in sicer: *Ime poznam, vem, kje se nahaja, in ga uporabljam; Ime poznam, vem, kje se nahaja, vendar ga ne upora-*

Graf 2 - Materni jezik (N = 80)

Graf 3 - Jezik, ki ga trenutno uporabljate v družini (N = 80)

bljam; Za ime sem že slišal/a, vendar ne vem, kje se nahaja; Imena ne poznam. V primeru, da so ime poznali, so morali na priloženem zemljevidu označiti, kje se lokacija nahaja, saj sem na ta način lahko preverila, ali so odgovori verodostojni in tudi če so anketiranci v stanju ta imena geografsko locirati. V primerih lokacij, za katere obstaja več slovenskih imen, sem se odločila imena v vprašalniku predstaviti ločeno. Takšna razvrstitev je pri analizi rezultatov pokazala, katero ime za lokacijo je bolj poznano in katero manj.

V raziskavi je sodelovalo 80 oseb, od tega je bilo 40 oseb starih do 39 let, 40 oseb pa 40 let ali več. 60 odstotkov vprašanih je bilo ženskega spola, 40 odstotkov pa moškega spola. Več kot ena tretjina sodelujočih ima stalno bivališče v občini Gorica (67%), več oseb prebiva v Doberdolu, Števerjanu in Sovodnjah ob Soči, ostali pa v bližnjih občinah (glej Graf 1).

70 odstotkov oseb je za materni jezik, torej jezik, ki so ga osvojili kot prvega, navedlo slovenščino, 21 odstotkov je slovenščino in italijanščino kot prvi jezik osvojilo sočasno, 9 odstotkov anketirancev pa je za materni jezik navedlo italijanščino (Graf 2). 64 odstotkov oseb slovenščino trenutno kot prvi jezik uporablja v družini oziroma doma v pogovoru z družinskimi člani, 30 odstotkov vprašanih v družinskem krogu sočasno govori slovenščino in italijanščino, 6 odstotkov pa italijanščino (Graf 3).

10. Stopnja poznavanja in uporabe slovenskih imen

Pri vprašanju *Poznate vsaj 3 slovenska imena za ulice / trge / predele mesta / ledinska imena?* je samo ena oseba od osemdesetih navedla le dve slovenski imeni, vsi ostali so poznali tri imena ali več. Skupno so navedli 47 različnih imen: *Bukuje, Cingrof, Drevored XX. septembra, Gorišček, Gosposka ulica, Gosposvetska ulica, Grojna, Jermetišče, Kaštelada, Konično, Korz, Križna ulica, Livada / Na livadi, Na goričkem, Na kornu, Nunska ulica, Pevma, Pilošče / Pilošča, Placuta, Plac sena, Plac pri kapucinarjih, Podgora, Podturn, Raštel, Rojce, Roje, Rdeča hiša, Štandrež, Semeniška ulica, Seneni plac / trg, Stražce, Solkanska (Sukenska) polja / Solkansko polje, Stari plac / trg, Svetogorska ulica / Ulica Sveta Gora, Šanca, Škabrijelova ulica, Trg sv. Antona, Tuma Henrik, Ulica Gregorčič, Ulica sveti Anton, Štrikarji, Verdijeva ulica.*

V spodnji tabeli so prikazani rezultati vprašalnikov. Imena Soška ulica / Ulica soškega mostu in Stolni trg / Novi plac / Stari trg / Gosposki trg ter Mali trg / Placuta opisujejo isto lokacijo (tj. današnja Via Don Bosco in Piazza Cavour ter Piazza Niccolò Tommaseo), vendar sem jih v vprašalnikih predstavila ločeno, saj sem s tem pustila odprte vse možnosti – tako je v rezultatih razvidno, katero ime določene lokacije je bolj poznano in katero manj. Slovenska imena so razvrščena po abecednem vrstnem redu, poudarjena in obarvana so tista, pri katerih je vsaj polovica (50%) vprašanih odgovorila, da ime pozna.

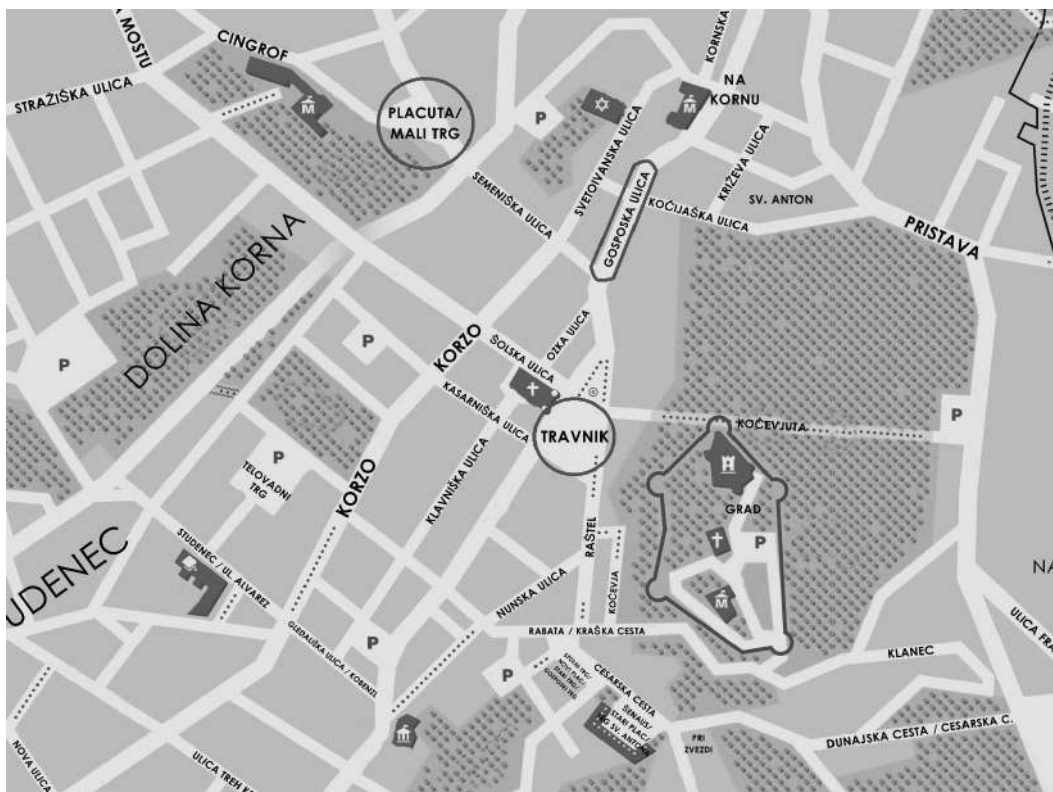
Tabela 2 - Rezultati terenske raziskave poznavanja slovenskih imen.

Slovensko ime	Poznavanje imen v odstotkih (%), N = 80					Skupaj
	Ime poznam, vem, kje se nahaja, in ga uporabljam	Ime poznam, vem, kje se nahaja, ampak ga ne uporabljam	Za ime sem že slišal, a ne vem, kje se nahaja	Imena ne poznam	Brez odgovora	
Gosposka ulica	40	25	20	13,8	1,3	100%
Gosposki trg	3,75	13,75	27,5	52,5	2,5	100%
Kočijaška ulica	3,75	11,25	16,25	67,5	1,25	100%
Mali trg	1,25	3,75	11,25	80	3,75	100%
Na Kornu	35	18,75	22,5	22,5	1,25	100%
Novi Plac	1,3	5	10	75	8,8	100%
Placuta	78,75	7,5	7,5	5	1,3	100%
Podturn	32,5	10	23,8	32,5	1,3	100%
Solkanska pot	16,3	20	31,3	27,5	5	100%
Soška ulica	7,5	12,5	22,5	53,8	3,8	100%
Stari trg	7,5	6,3	22,5	60	3,8	100%
Stolni trg	16,3	37,5	5	37,5	3,8	100%
Studenc	2,5	0	12,5	81,3	3,8	100%
Svetogorska ulica	43,8	25,0	11,3	20	0	100%
Travnik	100	0	0	0	0	100%
Ulica Soškega Mostu	7,5	6,3	16,3	66,3	3,8	100%
Podgora - Grojna	71,3	3,8	7,5	16,3	1,3	100%
Podgora - Vrbje	0	1,3	12,5	83,8	2,5	100%
Podgora - V Vasi	0	5	16,3	76,3	2,5	100%
Štandrež - Brajda	13,8	3,8	23,8	56,3	2,5	100%
Štandrež - Na Skalcah	6,3	1,3	16,3	71,3	5	100%
Štandrež - Plac	48,8	13,8	6,3	31,3	0	100%
Pevma - Koštabor	51,3	8,8	12,5	25	2,5	100%
Oslavje - Gasa	5	0	16,3	75	3,8	100%
Oslavje - Vinčič	7,5	3,8	8,8	76,3	3,8	100%
Štmaver - Pri Gradu	7,5	10	12,5	65	5	100%
Štmaver - Znorišče	7,5	5	13,8	70	3,8	100%
Štmaver - Hudičeva luknja	27,5	20	10	40	2,5	100%

»Absolutni zmagovalec« je brez dvoma trg Travnik. To je tudi edino ime med naštetimi, ki ga vse osebe poznajo in zanj dosledno uporabljajo slovensko ime. Osrednji goriški trg torej v spominu Slovencev še ostaja »slovenski«. Dejstvo, da kot eden najpomembnejših prostorov mesta še ostaja v zavesti ljudi kot prostor, ki ga je poimenovala slovansko govoreča skupnost že v srednjem veku, gotovo nosi pomembno sporočilo, hkrati pa tak rezultat daje utemeljeno upanje, da se bi spomin na prisotnost slovenskega jezika v zgodovinskem jedru mesta lahko obdržal tudi v prihodnosti.

Skupno je samo osem imen (od 28) takih, ki jih pozna vsaj polovica ali več vprašanih, kar kaže na relativno slabo poznavanje slovenskih toponimov. Za Travnikom po poznavanju sledijo *Placuta* (69 oseb oz. 86,3%), *Grojna* v Podgori (60 oseb oz. 75,1 %), *Svetogorska ulica* (55 oseb oz. 68,8%), *Gosposka ulica* (52 oseb oz. 65%), *Plac* v Štandrežu (50 oseb oz. 62,6%), *Koštabon* v Pevmi (48 oseb oz. 60,1%).

Na zemljevidu so z rdečo barvo označena najbolj poznana imena – *Travnik*, *Placuta*, *Gosposka ulica*.

Zemljevid 1 - Slovenska imena ulic in trgov v središču mesta Gorica. Zemljevid je v originalni obliki (z italijanskimi imeni) dostopen na spletni strani <www.ontheworldmap.com>. V namen prikaza rezultatov je bil spremenjen v obstoječo podobo.

Imen *Mali trg* in *Novi plac* za urbani center ni poznal skoraj nihče od vprašanih, enako velja za območje *Studenec*¹⁴, ki sta ga poznali samo 2 osebi (oz. 2,5% sogovornikov) (in še ti ga nista označili na zemljevidu). Območje je ime dobilo po istoimenski palači, vendar se je po 19. stoletju to poimenovanje v uradnih zapisih začelo opuščati. Iz rezultatov vidimo, da se ime v ustnem izročilu ni preneslo do današnjega časa. *Stari trg* je poznalo 11 oseb oz. 13,8%, od tega so ga samo 4 osebe označile na pravem mestu na zemljevidu. *Kočijaška ulica*, za katero je 12 oseb (oz. 15,1%) navedlo, da jo pozna, vendar so samo trije to ulico umestili na pravo mesto na zemljevidu. *Kočijaška ulica* je današnja *Via dei Vetturini*, ki je aktualno ime dobila po prvi svetovni vojni, po goriškem žurnalistu, poetu in iredentistu, Carlu Favettiju. Nekoč je na tej ulici živel večina meščanov, ki se je preživljala s kočijaštvom in prevozom, po čemer naj bi tudi dobila ime.

Za *Gosposki trg* je 14 oseb (17,6%) navedlo poznavanje imena, vendar so ga vsi umestili na napačno mesto na zemljevidu. Iz tega lahko zaključimo, da se nekaterih imen, ki so starejša, skoraj ne uporablja več. Novejša imena je poznal večji odstotek vprašanih. Tak primer je *Svetogorska ulica*, ki ime dobi leta 1930 in gre torej zgolj za prevod novejšega uradnega imena, poznalo pa jo je 55 oseb (oz. 68,8%)¹⁵.

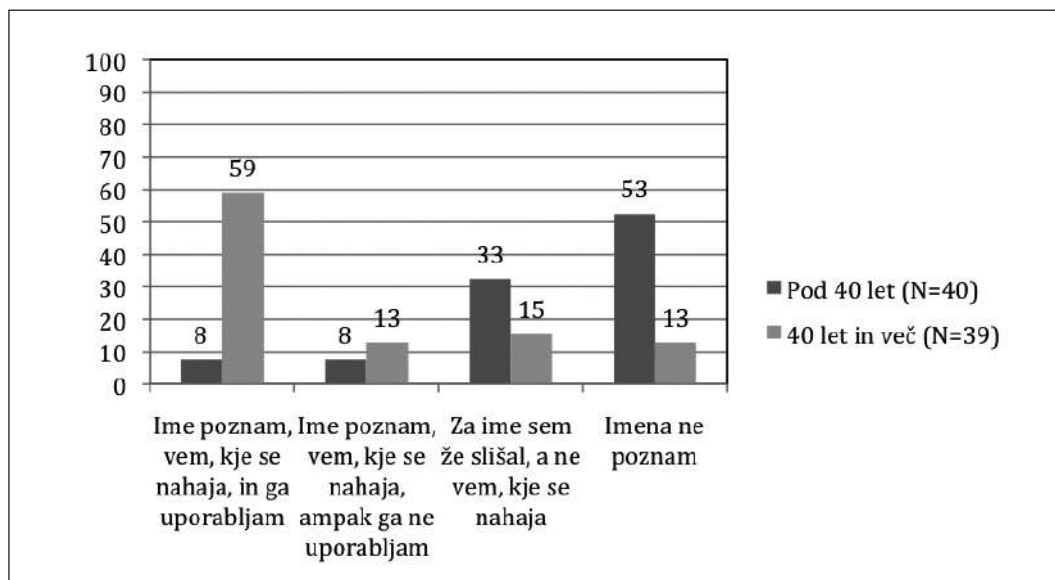
Kot že omenjeno smo imena za tiste lokacije, ki imajo več različic slovenskih poimenovanj, predstavili ločeno, saj smo izhajali iz prepričanja, da jezikovna pokrajina ni nekaj stalnega in nespremenljivega, pač pa nekaj kompleksnega in dinamičnega. Rezultati so pokazali, da *Malega trga* večina oseb ne prepozna, vseeno pa večina oseb ne uporablja uradnega naziva, pač pa ime *Placuta* (iz furl. *Plazùta*). Za *Stolni trg* poznamo še tri slovenska imena, in sicer, *Novi plac*, *Stari trg* in *Gosposki trg*, med katerimi so slednje ime vse osebe umestile na napačno mesto na zemljevidu¹⁶. Še največje število oseb je med temi imeni poznalo *Stolni trg* (53,8%).

Opaziti je tudi, da so vedno bolj poznani prevodi uradnih imen (*Škabrijelova ulica*, *Drevored dvajsetega septembra*, *Via Lungo Isonzo*, ki postaja *Soška ulica*). Ti nadomeščajo stare goriške toponime, tako kot je *Svetogorska ulica* že skoraj nadomestila *Solkansko pot*. Iz tega lahko zaključimo, da kolektivni spomin Slovencev na »staro Gorico« izginja. Nadomešča ga

¹⁴ Ime *Studenec* označuje večje območje med današnjima ulicama Diaz in Leoni. Do leta 1800 je bil ta okraj poznan pod imenom *Studenitz* (*Studenec*), ki je dobil ime po istoimenski palači, nato je ulica ob koncu 19. stoletja dobila ime Francesco Alvarez, po španskem grofu, ki se je po poroki s pripadnico Strassoldov preselil v Gorico (Jazbar - Vogrič 2002: 86).

¹⁵ Današnja ulica *Via del Monte Santo*, ki na slovenski strani postane *Cesta IX. Korpusa*, je svoje ime po prvi vojni dobila po bližnjem hribu – Sveti gori. Njeno staro ime je *Solkanska ulica* ali *Solkanska cesta* – *Via (di) Salcano*, saj proti Solkanu iz centra mesta pelje stara prometna pot v zaledje.

¹⁶ Nekaj oseb je bilo prepričanih, da se trg *Na Kornu* – *Piazza De Amicis* v slovenščini imenuje *Gosposki trg*, saj stoji ob koncu Gosposke ulice. Tako niti ena oseba Gosposkega trga ni postavila na pravo mesto na zemljevidu – tj. na današnji trg Cavour, čeprav so 3 osebe (3,8%) označile, da ime poznajo in uporabljajo in 11 oseb (13,8%), da ime poznajo, vendar ga ne uporabljajo. Opazimo, da je večina oseb izhajala iz razmišljanja, da na koncu *Gosposke ulice* očitno obstaja tudi *Gosposki trg*, zato se nam tu pojavi utemeljen dvom, ali kdo ime zares uporablja v svoji komunikaciji.

Graf 4 - Poznavanje imena Podturn (v%).

spomin na povojno Gorico, saj skupnost – čeprav jih prevede v svoj jezik – prevzema uradna poimenovanja, ki jih je v sredini dvajsetega stoletja postavila italijanska oblast.

Med predstavniki mlajše generacije (to je tistimi, ki so stari do 40 let) je poznavanje imen po pričakovanjih izrazitejše slabše. Največja razlika med starejšo in mlajšo generacijo se je pokazala pri imenu *Podturn*¹⁷, kjer večina mlajše generacije imena sploh ne pozna, več kot polovica starejše generacije pa ime pozna in tudi še uporablja. Izrazitejša razlika pri večini imen se je pokazala tudi pri tretji možnosti odgovora (torej *Za ime sem že slišal, vendar ne vem kje se nahaja*), saj je bil ta odgovor med mlajšo generacijo izbran večkrat. Pasivno znanje, ki ga v praksi ni mogoče uporabljati, je torej zadnji korak v procesu dokončne pozabe.

Na podlagi opravljenih raziskav vidimo, da lahko večinski, uradni jezik počasi prevlada in izpodrine neuradna poimenovanja prostora. Da bi se danes ljudska poimenovanja ohranjala, bi bila nujna institucionalna podpora. Prvi korak v to smer bo gotovo že postavitve tablic s starimi slovenskimi imeni, ki pa so omejeni le na okoliška območja Štandreža, Pevme, Oslavja in Štmavra. V samem mestnem jedru, kjer že stojijo nekatera zgodovinska poimenovanja v italijanskem jeziku, tablic s slovenskimi imeni ne bodo postavili. Občina je leta 2018 namestila tablice s slovenskimi ljudskimi poimenovanji samo na območju izvajanja določil zaščitnega zakona številka 38 iz leta 2001 o vidni dvojezičnosti, ki velja le v Štandrežu, Podgori, Pevmi,

¹⁷ Ime *Podturn* (nem. *Turm* = stolp, turen), spominja na stolp, ki se je na tem območju nahajal že v 14. stoletju (Kos 1920: 15).

Slika 4 - Tabla v Gorici
z uradnim imenom
in slovenskim
ljudskim imenom.

Slika 5 - Table v krajih
Costabona / Koštabon
in Vinci / Vinčič severno
od Gorice.

Štmavru in na Oslavju. Ovrednotenje slovenske lokalne toponomastike tudi v centru mesta bi gotovo imel pozitiven učinek na status slovenskega jezika med Slovenci in nenazadnje tudi med Italijani.

11. Na zahodu nič novega? - Sklep

Toponimi so v preteklosti odražali določene značilnosti tistega časa, njihov pomen pa je izviral bodisi iz naravnih značilnosti kraja ali iz zgodovinskega in kulturnega razvoja skupnosti, ki je tisti prostor naseljevala. Danes so poimenovanja uličnih imen in drugih prostorov instrument nacionalne države, ki pomaga pri ustvarjanju enotnega kolektivnega spomina skupnosti na nekem teritoriju in predstavlja »lepilo«, ki veže med sabo različne si regionalne entitete v celoto – homogeno nacionalno državo. Zgodovinska poimenovanja kraja lahko zaradi njihove neločljive povezanosti z določenimi lokacijami uporabimo pri spoznavanju prostora, pri odkrivanju njegove zgodovine, gospodarskega, družbenega in političnega dogajanja, ki mu je ta prostor bil priča. Stara toponomastika nam tudi v Gorici odpira vrata v bogato mestno preteklost, za katero pa kaže, da počasi izginja iz zavesti ljudi in iz njihovega kolektivnega spomina. Neuradna slovenska imena spadajo po Assmannovi delitvi v komunikativni spomin skupnosti, saj so nastala s pomočjo medsebojnih odnosov in v relativno majhnem prostorskem krogu slovenske skupnosti na Goriškem, med katero se tudi ohranjajo. Ker pa je čas takega spomina omejen – traja namreč toliko časa, kolikor sobivajo tri (včasih celo do pet) generacije, bo najverjetneje usoda slovenskih uličnih in drugih ljudskih poimenovanj v Gorici sledila temu pravilu. Spomin, ki ni institucionaliziran, ob menjavi generacij počasi blede, da bi v tekoči transformaciji spominov naredil prostor prihodnjim generacijam.

Nekaj spomina bo sicer ohranjenega s pomočjo tablic s starimi slovenskimi imeni, ki so bile postavljene leta 2018, vendar so te omejene le na obrobja Gorice. Goriška občina je za projekt

ovrednotenja slovenskih in furlanskih imen dobila sredstva s strani Dežele Furlanije - Julijske Krajine na podlagi zakona iz leta 1999 (št. 482/1999).

Na območjih, kjer so spomini kompleksni, sporni in razločevalni, je še toliko bolj pomembno ustvariti spomine, ki povezujejo. Tu je potrebno zavedanje, da pravo spoštovanje identitete presega individuuum in mora biti to »raztegnjeno« na celotno področje, kjer neka jezikovna manjšina živi, zato je dvo- ali večjezična toponomastika na etnično mešanih ozemljih ključnega pomena.

Raziskava potrjuje dejstvo, da človek danes ni več tako povezan z naravo in z okoljem, ki ga obdaja, kar se opazi predvsem pri pozabljanju ledinskih imenih. Zaradi vse večje mobilnosti, manjše navezanosti na isti prostor in drugačnega načina življenja, se imena, ki so se še nedavno uporabljala v vsakdanjem življenju, pozabljajo. Neuradna poimenovanja ulic in trgov doživljajo podobno usodo kot ledinska imena. Po opravljeni raziskavi smo sicer dobili vtis, da so se sodelujoči zavedali problema izginjanja tovrstnega ustnega izročila. Veliko zanimanja so izkazali že s samim sodelovanjem, zanimal jih je tudi končni izdelek – rezultati in zemljevidi. Upamo, da je terenska raziskava pripomogla k temu, da se bo vsaj kakšno neuradno slovensko ime ohranilo tudi v rabi in ne le na papirju.

Literatura

- ASSMANN 2008 = Jan Assmann, *Communicative and Cultural Memory*, in Astrid Erll - Ansgar Nünning (eds.), *Cultural Memory Studies. An International and Interdisciplinary Handbook*, Walter de Gruyter, Berlin - New York, 2008, pp. 109-118.
- ASSMANN 2011 = Jan Assmann, *Cultural memory and early civilization: Writing, remembrance, and political imagination*, Cambridge University Press, Cambridge, 2011.
- AZARYAHU 1996 = Maoz Azaryahu, *The power of commemorative street names*, »Environment and planning D«, 14 (1996), 3, pp. 311-330.
- BUFON 1995 = Milan Bufon, *Prostor, meje, ljudje: Razvoj prekomejnih odnosov, struktura obmejnega območja in vrednotenje obmejnosti na Goriškem*, SLORI Slovenski raziskovalni inštitut, Trst, 1995.
- CATTELL - CLIMO 2002 = Maria G. Cattell - Jacob J. Climo, *Introduction: Meaning in social memory and history: Anthropological Perspectives*, in Maria G. Cattell - Jacob J. Climo (eds.), *Social memory and history: Anthropological Perspectives*, Altamira Press, Lanham, 2002, pp. 1-38.
- CICERI 1969 = Luigi Ciceri (ed.), *Guriza. 46° Congresso della Società Filologica Friulana*, Società filologjche furlane, Udine, 1969.
- CORONINI-CRONBERG 2018 = Franz Coronini-Cronberg, *Ljudsko življenje na Goriškem in Gradiškem*, in Monika Kropelj Telban - Ingrid Slavec Gradišnik (eds.), *Avstro-Ogrska monarhija v besedi in podobi – Slovenci II. Kranjska / Primorje*, Založba ZRC, Ljubljana, 2018, pp. 183-222.
- ČERMELJ 1965 = Lavo Čermelj, *Slovenci in Hrvatje pod Italijo: Med obema vojnama*, Slovenska matica Ljubljana, 1965.
- FERENC *et al.* 1974 = Tone Ferenc *et al.*, *Slovenci v zamejstvu: Pregled zgodovine 1918-1945*, Državna založba Slovenij, Ljubljana, 1974.
- JAZBAR - VOGRIČ 2002 = Erika Jazbar - Zdenko Vogrič, *Gorica: Po sledovih naše prisotnosti*, Transmedia Spa, Gorica, 2002.
- JUŽNIČ 1993 = Stane Južnič, *Identiteta*, Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede, Ljubljana, 1993.
- KACIN WOHINZ - TROHA 2001 = Milica Kacin Wohinz - Nevenka Troha (eds.), *Slovensko-italijanski odnosi 1880-1956 = I raporti [sic] italo-sloveni*

- 1880-1956 = *Slovene-Italian relations 1880-1956: poročilo slovensko-italijanske zgodovinsko-kulturne komisije* = *Relazione della commissione storico-culturale italo-slovena = Report of the Slovene-Italian historical and cultural commission: Koper - Capodistria, 14. julij - luglio - July 2000*, Nova revija, Ljubljana, 2001.
- KOS 1920 = Franc Kos, *K zgodovini Gorice v srednjem veku*, »Glasnik Muzejskega društva za Slovenijo«, 1 (1920), 1/4, pp. 4-20.
- KULJIČ 2012 = Todor Kuljič, *Kultura spominjanja: Teoretske razlage uporabe preteklosti*, Znanstvena založba Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani, Ljubljana, 2012.
- MARUŠIČ 1999 = Branko Marušič, *O krajevem imenoslovju romansko-slovanskega jezikovnega stičišča*, in Vincenc Rajšp - Ernst Bruckmüller (eds.), *Vilfranov zbornik*, Založba ZRC, Ljubljana, 1999, pp. 531-538.
- MARUŠIČ 2001 = Branko Marušič, *Skozi preteklost Goriške: ob tisočletnici prve omembe Gorice in Solkana ter ob tisočletnici zametka Goriške*, Mestna občina - Mercator Goriška, Nova Gorica, 2001.
- MARUŠIČ 2002 = Branko Marušič, *Tisoč let od prve omembe Gorice in od prve ozemeljske zasnove Goriške dežele*, in Aldo Rupel (ed.), *Gorizia 1001-2001: Slovenci v Gorici / Gli Sloveni di Gorizia*, SLORI - Slovenski raziskovalni inštitut, Gorica, 2002, pp. 20-75.
- MEZGEC 2015 = Maja Mezgec, *Raziskava o jezikovni pokrajini na naseljitvenem območju slovenske skupnosti v Italiji: Raziskovalno poročilo*, SLORI Slovenski raziskovalni inštitut, Trst, 2015.
- NATZMER 2002 = Cheryl Natzmer, *Remembering and forgetting: Creative expression and reconciliation in post-Pinochet Chile*, in Jacob Climo - Maria Cattell (eds.), *Social memory and history: Anthropological perspectives*, Altamira Press, Lanham, 2002, pp. 161-180.
- OZBIČ 2004 = Mitja Ozbič, *Zakon št. 482/1999 o zaščiti jezikovnih manjšin*, in Gorazd Bajc (ed.), *Na oni strani meje: Slovenska manjšina v Italiji in njen pravni položaj: Zgodovinski in pravni pregled 1866-2004*, Univerza na Primorskem, Koper, pp. 287-292.
- PENKO SEIDL 2015 = Nadja Penko Seidl, *Možnosti uporabe poimenovanj prostora v načrtovanju in upravljanju krajine*, doktorska disertacija, Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Ljubljana, 2015.
- RUPEL et al. 1995 = Aldo Rupel et al., *Krajevni leksikon Slovencev v Italiji: topografski, zemljepisni, zgodovinski, kulturni, gospodarski in turistični podatki o krajih v Italiji, ki jih naseljujejo Slovenci ali sodijo v isto upravno enoto. Knjiga 2. Goriška pokrajina*, Devin, Trst, 1995.
- STRANJ 1999 = Pavel Stranj, *Slovensko prebivalstvo Furlanije-Julijske krajine v družbeni in zgodovinski perspektivi*, SLORI - Slovenski raziskovalni inštitut, Trst, 1999.
- SVOLJŠAK 2004 = Petra Svolfšak, *Obdobje prve svetovne vojne*, in Gorazd Bajc (ed.), *Na oni strani meje: Slovenska manjšina v Italiji in njen pravni položaj: Zgodovinski in pravni pregled 1866-2004*, Univerza na Primorskem, Koper, 2004, pp. 45-58.
- URBANC - GABROVEC 2005 = Mimi Urbanc - Matej Gabrovec, *Krajevna imena: poligon za dokazovanje moči in odraz lokalne identitete*, »Geografski vestnik«, 77 (2005), 2, pp. 25-43.

Viri

- Archivio Storico, Comune di Gorizia (1830-1927), b. 1135, f. 1425, prot. 359/1921.
- Archivio Storico, Comune di Gorizia (1830-1927), Fascicoli separati, Registri: *Registri dell'Ufficio Tecnico Municipale*, f. 3806-4083.
- »Domovina«, *Krajna imena na Goriškem*, 16.07.1869.
- »Goriška straža«, *Pišite slovenskenaslove*, 23.08.1922, <<http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-8Q4XBCZZ>>.
- »Goriška straža«, *Monte Nero, Dito Nero, Piedimelze*, 30.08.1922, <<http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-B2R2B40X>>.
- »Goriška straža«, *Bridko razočaranje*, 29.11.1922, <<http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-LK4IOL6Y>>.
- »Goriška straža«, *Prosvetno delo*, 13.12.1922, <<http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-2XR-G4E8K>>.